

Ž E N Y S K V Ě T E M L I L I E

Odborná činnostická kvalifikace Myšlenkové základy skautingu a historie

Terezie Františka Mathé – Bída
112. 99. 170. KVR ZHSK
Dlouhá tř. 14/ 618, Praha 1

Historie a zájem společnosti o ni je jedním ze základních měřítek vyspělosti národa. Pokud ten zapomíná na osobnosti, které se zasloužily o jeho svobodu, identitu a rozvoj, oslabuje jeden ze svých kořenů. Jeho růst se tak stává slabším a jeho větve se kroutí a usychají.

U zrodu českého dívčího skautingu stálo hned několik žen s nesmírně zajímavými osudy. Nepochybují o tom, že většina skautek je zná. Nejsem si už ale tak jistá, jestli vědí o jejich zásluhách v dalších oblastech, kterým se ve svých bohatě naplněných životech věnovaly. Jestli znají životní osudy Vlasty Koseové – Štěpánové, Emilie Milčicové, Bronislavy Herbenové, Popelky Biliánové a v neposlední řadě Dr. Anny Berkovcové a její důvěrnice, pomocnice a jistě též vzoru, Dr. Anny Bayerové, která je spolu s Dr. Annou Honzákovou a Dr. Bohuslavou Keckovou střídavě v různých zdrojích označována jako první česká lékařka. Chtěla bych těmto ženám vzdát hold tím, že o nich napíšu, že jejich obdivuhodný život přiblížím dívkám, které jim za mnoho vděčí.

Název práce jsem vybrala nejenom proto, že lilie je téměř od prvopočátku znakem skautů. Je totiž zároveň symbolem čistoty. Čistoty odhodlání a víry ve vlastní schopnosti překonávat úskalí a těžkosti, které provází každý začátek, všechny první kroky na neprošlapaných cestách, kterými se bezesporu každá z žen, o nichž hodlám psát, vydala navzdory předsudkům a konservatismu.

O lékařkách Dr. Bohuslavě Keckové a Dr. Anně Honzákové se zmiňuji, abych vyjasnila, jak je to s první českou lékařkou, neboť každá z nich (spolu s Dr. Annou Bayerovou) má svou zásluhu a své prvenství a do mnohých zdrojů se vkradly nepřesné informace.

MUDr. Bohuslava Kecková

Bohuslava Kecková se narodila 18. března 1854 v Bukoli nedaleko Kralup nad Vltavou jako prostřední ze tří sester. Otec Bohuslavy zdědil statek a o svém hospodaření publikoval v odborném tisku. Statek ale po sléze prodal a přestěhoval se s rodinou do Karlína, kde začal úspěšně podnikat ve stavebnictví. Byl prý národně uvědomělý a radil se k mladočechům.

Jeho dcera Bohuslava absolvovala v šestnácti letech s vyznamenáním vyšší dívčí školu v Praze. Jako nadmíru talentované, na základě zvláštního ministerského povolení, jí bylo jako privatistce dovoleno skládat zkoušky nejprve z nižších gymnasiálních tříd na malostranské městské střední škole. Na stejném ústavu se 24. července 1874 podrobila maturitní zkoušce. Tím způsobila svou první senzaci v životě, protože se tak stala první ženou s maturitou v českých zemích.

To ovšem nebyl její končený cíl. K tomu se přiblížila ještě téhož roku v říjnu, když byla imatrikulována na curyšskou lékařskou fakultu. Studovala plynule a bez hmotných starostí. Na rozdíl od své krajanky a spolustudentky Anny Bayerové, kterou sice v r. 1875 na fakultu uvedla, aby se obě záhy rozešly a téměř snad znepřátelily.

Dosahovala velmi dobrých studijních výsledků a v závěrečném roce studia byla jmenována asistentkou na ženském oddělení interní kliniky curyšské nemocnice. V téže nemocnici později prakticovala na chirurgické klinice. To bylo ovšem až poté, co 4. srpna 1880 promovala jako 22. absolventka curyšské lékařské fakulty a vůbec první Češka s titulem Dr. med.

Měla v úmyslu okamžitě po návratu do Prahy publikovat svou disertační práci a nastoupit k výkonu lékařského povolání. Bohužel nic z toho se nesplnilo. Kromě nesnází úředních, byl v Čechách i patrný odpor mužských lékařských kruhů.

Kecková, která byla existenčně zajištěna dědictvím po svém otci, však trvala na otevření vlastní lékařské praxe hlavně z prestižních důvodů. Trpělivě využívala přímluv vlivných přátel, snah ženských spolků a snášela vleklé projednávání svých žádostí na všelijakých c. a k. úřadech. Teprve po dvou letech marných pokusů, tedy v roce 1882, požádala o zápis na seznam pražských lékařů, oprávněných k provozování praxe. Svou věc tím však nijak neurychlila. Profesorský sbor české lékařské fakulty v Praze postoupil její žádost ministerstvu kultu a vyučování, protože v té době neexistoval pro takovou věc precedens na žádné rakouské universitě. Zamítavé stanovisko ministerstva se tedy dalo očekávat. Kecková obratem podala prostřednictvím právního zástupce námitku k nejvyššímu soudnímu dvoru ve Vídni. Ani zde však neuspěla. V Rakousku, kde nemohly být řádné studentky, nemohly být přeci žádné absolventky doktorky.

Kecková dlouho řešila zda zůstat v Čechách bez možnosti pracovat ve svém oboru, nebo vlast opustit. Nakonec zvolila kompromis, když slevila ze svých cílů, aby se po absolvování gynekologického kurzu na vídeňské lékařské fakultě usadila v Karlíně a později Praze jako porodní asistentka. Její praxe se časem stala rozsáhlou a úspěšnou. Její klientelu tvořily ženy ze všech společenských tříd.

V roce 1892 byl vypsán společným ministerstvem financí konkurz na obsazení dvou míst úředních lékařek v Bosně a Hercegovině. Kecková byla jednou ze šesti přihlášených uchazeček a spolu s Polkou Teodorou Krajewskou byla vybrána, Polka pro Tuzlu, Kecková pro Mostar. Cestou do nového působiště byla přijata ministrem Kállayem, generálním konzulem a zdravotním radou. Do Mostaru přijela 11. ledna 1893. Po oficiálním přijetí a po složení služební přísahy byla uvedena do úřadu jako provizorní úřední lékařka. Provizorium bylo 15. ledna 1896 zrušeno a nahrazeno definitivem s nárokem na penzi, které se však MUDr. Kecková nedožila.

Počáteční nedůvěru u místního obyvatelstva jí pomohla překonat úspěšná léčba manželky místního muslimského vůdce. Spolu s dalšími léčebnými a zdravotně-výchovnými úspěchy přibývalo Keckové klientů a hlavně klientek. Často se za nimi musela dopravovat drahou, povozem koňmo, nebo i pěšky. Sama se v jednom z mnoha článků, které posílala do Čech zmiňuje¹⁾, jak celou služební cestu absolvovala na "bosenském vytrvalém a spolehlivém koníku" v doprovodu dvou úředních pomocníků a průvodčího. Při takových cestách ošetřovala nemocné, kteří se na úřední pokyn shromažďovali na vyhrazených místech, prováděla očkování, statistická šetření a osvětové přednášky.

Kromě statistických prováděla i šetření etiologická. Při tom shromáždila mnoho cenných poznatků zvláště o muslimském obyvatelstvu, jeho způsobu života, bydlení, stravování a v neposlední řadě náboženských obyčejů. Na tomto poli konala náročnou a důležitou osvětovou, zdravotně-výchovnou a preventivní činnost, bojovala proti předsudkům a pověrčivosti. Od školního roku 1900/01 vyučovala na vyšší dívčí škole v Mostaru zdravotní vědu. Kromě anatomie to bylo velice potřebné praktické ošetřovatelství.

Nárok na šestitýdenní dovolenou využívala každoročně k návštěvě své sestry v Kostomlatech nad Labem, v roce 1900 k návštěvě světové výstavy v Paříži. V pozdějších letech, kdy onemocněla cukrovkou, využívala svou dovolenou také k léčebným pobytům v Karlových Varech. Poslední pobyt však přerušila a odjela k sestře do Kostomlat, kde ráno 17. října roku 1911 zemřela.

MUDr. Anna Honzáková

Anna Honzáková se narodila 16. listopadu 1875 v Kopidlně v lékařské rodině, jako jedna ze šesti dětí. Její otec MUDr. Jan Honzák byl městským a zámeckým lékařem a osvětovým pracovníkem. Stal se osobním lékařem a přítelem Ervína hraběte Šlika. Její sestra, PhDr. Albína Honzáková, se ve svých pamětech zmiňuje o zájmu a podpoře hraběte pro záměr dcery svého lékaře studovat medicínu. Bohužel po smrti Dr. Honzáka ustal veškerý styk rodiny s hrabětem a ta tak nemohla využít jeho nabídky podporovat Annu na studiích finančně.

Bratr Bedřich (10. 12. 1870 - 1933) byl také lékařem, chirurgem, ortopedem a primářem v Hradci Králové.

Anna podporována vydatně otcem v červenci 1895 maturovala jako jedna z prvních abiturientek na dívčím reálném gymnasiu Minerva. Jak jsem již zmínila, rozhodla se ještě za života svého otce pro studium medicíny. V té době měla vzory v Dr. Bohuslavě Keckové a Dr. Anně Bayerové, které promovaly ve Švýcarsku v r. 1880 resp. 1881. Ona sama byla přijata k hospitaci nejprve na německé části (jako třetí žena) a po třech letech na vytouženou českou fakultu University Karlovy. Chodila na přednášky, ale nemohla skládat zkoušky. Vytrvale se dovolávala ve Vídni, podporována písemnými i osobními žádostmi českých ženských spolků. Musela zdolat nejen úřední odpor rakouský, ale také nepříznivý postoj českých profesorů. Nakonec, v roce 1900, dosáhla vládního nařízení, podle něhož se mohla konečně stát řádnou posluchačkou. První státní zkouška, kterou skládala, byla událostí bezmála pro celou fakultu. Hoši se prý tlačili v posluchárně, aby jim neušla jediná odpověď dívky s nevidaně krátkým úcesem. Svou promoci 17. 3. 1902 (tedy právě před 110 lety) se Anna Honzáková nesmazatelně zapsala do dějin nejen lékařství jako první absolventka české lékařské fakulty.

Od 16. února 1905 jako první žena v Čechách samostatně odborně praktkovala gynekologii a porodnictví v Praze II. Na Moráni 7 s pověstí skvělé odbornice. Později se vrátila na pražskou Minervu jako školní lékařka. Aktivně se účastnila v ženském emancipačním hnutí, zakládala Ženský klub český (spolu s Charlottou G. Masarykovou), působila ve Výboru pro volební právo žen, v Ženské národní radě, a založila Fond na pomoc chudým, opuštěným a chorým ženám. V roce 1930 se stala spoluzakladatelkou a předsedkyní Sdružení českých ženských lékařek.

Přednášela o hygieně, prostituci a dalších závažných tématech. V roce 1921 podporovala návrh poslankyně Luisy Landové – Štychové na zrušení tzv. potratových paragrafů platných od r. 1852. Ze své praxe znala ženy s mnohými problémy a dobře věděla, že zákaz nic nevyřeší. Místo pokoutních a životu pacientek nebezpečných ilegálních interrupcí doporučovala osvětu a prevenci a sama vystupovala jako lektorka demonizované a tabuizované problematiky ochrany proti nežádoucímu početí. Na svých četných a hojně navštěvovaných přednáškách poučovala mladé lidi o tom, že jejich zodpovědnost začíná již před početím, neuznávala dvojí morálku a posluchačky nabádala především k hygieně a sebekázni.

Publikovala nejenom o tomto tématu v ženských časopisech. Roku 1903 vydala odbornou publikaci na téma Jak chránit dítě nákazy tuberkulosní. Později, v roce 1937, vydala Ženská národní rada její útlou knížku o životě jmenovkyně a vzoru, MUDr. Anny Bayerové. Úvodní slovo sepsala ve vlasteneckém duchu její sestra, historička PhDr. Albína Honzáková.

S ní žila MUDr. Anna Honzáková ve shodě a přestože se nikdy neprovdala, nebyl to pravý život staropanenský. Dožila v Dobřichovicích obklopena synovci, neteřemi, jejich dětmi a sirotky své hospodyně.

Zemřela 13. října 1940.

Tolik o dvou lékařkách, které se počátků skautingu dotýkají snad jen letmo. Na druhou stranu každá žena, která na konci 19. století vybočila z řady a zamířila jinou, třebaš nepochopenou cestou, připravovala půdu dívčímu skautingu. Snižovala společenskou nevráživost vůči ženám, které viděly smysl a realizaci mimo jedinou možnost, kterou jim v té době společnost dávala. Dr. med. Anna Bayerová byla neposlední z nich.

MUDr. Anna Bayerová

Anna Bayerová se narodila 4. listopadu 1853 jako třetí dítě v rodině sládky Josefa Bayera ve Vojtěchově u Mělníka. S manželkou Marií vlastnil také mlýn a hospodářství a k němu vedli svého syna, Annina bratra Josefa. Sestra Marie byla vychována ve správnou manželku a záhy provdána za nájemce pivovaru Popelku. Podobnost s dívčím jménem Popelky Biliánové je zde zcela náhodná.

Protože rodina byla konzervativní, na venkově usedlá a dobře zavedená, měla Anna brzy následovat osud své starší sestry Marie. Zde se ale střetly představy rodičů s přáním dcery, která se nemohla smířit s tím, že ukončením povinné školní docházky v mělnické měšťance by skončila veškerá její setkávání se vzděláním a hlavně knihami, které prý velmi milovala. Její snaha se zpočátku zdála jen vysněná a narážela na naprosté nepochopení okolí. Když ale nepřestávala naléhat, od nepochopení je už jen krok k citovému ochlazení. Annina matka se zřejmě nikdy zcela nesmířila s cestou, kterou si její nejmladší ratolesť vyvolila. Anna ale byla již v tomto věku (bylo jí podle různých zdrojů mezi 11 a 15 lety) velmi vytrvalá a cílevědomá a nakonec, s pomocí přátel a mělnického tajemníka Vinklera, přesvědčila otce a prosadila odchod do Prahy.

V Praze bydlela u své vlastenecky založené tety a záhy (zde se opět zdroje liší v určení času) začala navštěvovat soukromý dívčí vzdělávací ústav a později i Vyšší dívčí školu. Studium musela často přerušovat, aby si zajistila živobytí.

Docházela také do Náprstkova domu, v té době jediného společenského střediska, kde se scházel Americký klub dam. Seznámila se tu s Eliškou Krásnohorskou, Sofií Podlipskou a později také s o rok mladší Bohuslavou Keckovou. S tou ji spojoval stejný cíl – studium medicíny.

V letech 1872 - 1874 složila privátně na pražském Akademickém gymnasiu zkoušky z nižších (1. - 4.) tříd. V roce 1875 pak na Malostranském reálném gymnasiu zkoušku z kvinty. Dále už přípuštěna nebyla, a žádný z mně dostupných zdrojů se nezmiňuje proč. Na druhou stranu to, že všechny zkoušky skládala s vyznamenáním, jí získalo otce pro myšlenku studia vytožené medicíny. Díky jeho slibu podpory, odjíždí ještě v roce 1875 s Keckovou do Curychu, kde byla po té, co se zavázala k dodatečnému složení maturitní zkoušky, 20. října 1875 imatrikulována na lékařskou fakultu.

Během studia se sice rozešla s Bohuslavou Keckovou, ale uzavírala nová přátelství zejména s americkými studentkami. Pozorně sledovala veřejné dění a publikovala příspěvky ve švýcarském i českém tisku. Tam referovala o mnohých poznatcích a zlepšeních a navrhovala, jak by se ta či ona úspěšná věc měla v Čechách zavést.

Bohužel existenční problémy, kterým se nikdy zcela nevyhnula spolu se zpřísněním studijních podmínek v Curychu (stále totiž neměla maturitu), ji donutily na jaře 1877 po třech absolvovaných semestrech přestoupit na lékařskou fakultu do Bernu. Ani zde však nepokračovala plynule. Po zimním semestru 1877/ 78 musela studium přerušit a vrátit se domů. Její sestra totiž vážně onemocněla a v létě zemřela, když po sobě zanechala dva sirotky. Nuceného pobytu v Čechách využila alespoň k výjimečně povoleným hospitacím na české lékařské fakultě. Při tom docházela do Amerického klubu dam, kde přednášela.

Až v listopadu 1879 se vrátila do Bernu, aby pokračovala ve studiu. Nermalou převážně finanční zásluhu na tom měli její tamní příznivci manželé Lenzovi, madam Langhans a medička Anna Galvis, původem Američanka žijící v Bogotě²⁾. V létě klinicky praktikovala a do Prahy zaslala dva články svých poznatků o nových metodách transfuze krve a umělé výživy kojenců. Těmto tématům se věnovala i nadále a zpracovala je do disertační práce s názvem "Zkoumání poměru červených a bílých krvinek v krvi novorozenců a kojenců". Na základě této práce dosáhla 30. listopadu 1881 doktorátu. Záhy však onemocněla záškrtem a do Čech se vrátila až na jaře 1882. Stejně jako Dr. Kecková se snažila docílit

možnosti praktikovat v Praze, ale ani ona neměla úspěch a to i přes kampaň, kterou v roce 1889 rozvířil Ženský výrobní spolek v Praze.

V letech čekání na uznání diplomu ve vlasti praktikovala nebo asistovala v Bernu, Baden-Badenu, Tenfenu, Drážďanech a Paříži převážně v oblasti gynekologie a porodnictví a působila také v různých léčebných ústavech a lázních.

10. listopadu 1891 se přihlásila do konkursu na místo úřední lékařky v okupované Bosně. Tento vyhrála a v lednu 1892 měla nastoupit v Dolní Tuzle. Vyzvednutím dekretu 24. listopadu 1891 se stala první státní lékařkou v Rakousku a pravděpodobně i střední Evropě. Přestože ji přijal ministr Kallay a v Tuzle na ni čekalo oficiální uvítání, nebyly její začátky v Bosně lehké a ani její úřední status jí nebyl přílišnou oporou. Například hned zpočátku nemohla sehnat bydlení a zůstávala hostem u okresního lékaře, což její možnosti praktikování velice omezovalo. Byt, který pak najala, byl v hlučné oblasti a nevyhovoval ani příliš hygienickým nárokům. Přesto MUDr. Bayerová vytrvala a brzy přesvědčila a získala si místní "mohamedánky" svou pílí, odhodláním, znalostmi i citlivým a chápajícím přístupem. Vysoké pracovní nasazení zatěžovalo nadměrně její zdraví a ona onemocněla několikrát chřipkou a znovu záškrtem. Protože se obávala svého rodinného zatížení, tuberkulosy, požádala o přeložení do Sarajeva, kde by horské podmínky ne nepodobně švýcarským lépe vyhovovaly jejímu zdraví. Její žádosti bylo vyhověno a 4. ledna 1892 nastoupila v Sarajevu. V obou svých působištích se zabývala jak vykonáváním samotných lékařských výkonů, tak zdravotně-výchovné a osvětové činnosti, prevenci, statistickým šetřením a o všech svých poznatcích publikovala jak v místním, tak českém tisku.

V obou jejích působištích, převážně pak v Sarajevu ji stíhala nepřízeň spolupracovníků, neboť stále nebylo zcela vyjasněno její úřední postavení. Nikde jí nebylo zajištěno ubytování ani ordinační prostory, léky pro chudé pacientky musela často hradit ze svého. Byla vysílána k diskutabilním případům bez ohledu na počasí a vzdálenosti, které často musela překonávat ve vlaku nebo v nekrytém voze a na vlastní náklady. Kolegové na ni navalovali kancelářskou práci, kterou, jak se zmínila ve svém odvolání k ministru Kallayovi proti obdržené důtce, mohl vykonávat úředník bez vysokého lékařského vzdělání. Ministr jí dal za pravdu i s přihlédnutím k její dosud vynikající práci a důtku zrušil. Přesto jí už nebyla práce takovou útěchou jako dřív. Kromě toho neměla zřejmě dostatečné společenské mimopracovní vyžití, i když pravděpodobně spolupracovala se sarajevským ženským hnutím. Také po Čechách se jí stýskalo, jak vyvozuje z jejích dopisů Honzáková. Ani její zdravotní stav nebyl ideální, častá nemocnost ji odváděla od práce. Nakonec 5. ledna 1893 podala sarajevské zemské vládě svou demisi. Její místo záhy převzala výše zmíněná Dr. Bohuslava Kecková.

Bayerová se vrací domů už po smrti svého otce. Z celého přibuzenstva zbyla její stará v té době už zřejmě senilní teta, dvě děti zemřelé sestry a ještě duševně nemocná nevlastní matka. Ti byli všichni v podstatě odkázáni na ni. Vzhledem k tomu, že v Praze stále nemohla vykonávat praxi, odjela znovu do Bernu, aby zde praktikovala. A nejen to, znovu se vrátila k činnosti publikační i k práci ve feministickém hnutí. S bernskými učitelkami pořádaly kursy pro matky, na kterých kromě jiného zaváděly tehdy neslýchané debaty s posluchačkami. Byla také činná ve výboru pro založení školy pro ošetřovatelky.

V prosinci 1899 dostala nabídku na místo v pražském sanatoriu. Po ujištění přátel, že se jedná o seriózní záležitost, opustila opět bernskou praxi a vrátila se do vlasti. Bohužel se ukázalo, že sanatorium, do kterého nastoupila, dva lékaře neuživí. Znovu tedy odcestovala do Švýcarska, kde v letech 1901 až 1909 vystřídala několik ústavů a sanatorií. Nakonec odcestovala do Londýna, kde se starala o starou a choromyslnou šlechtičku.

Vzhledem k tomu, že nikdy nepřestala toužit po trvalém návratu do Čech, vyhověla naléhání přítelkyně Libuše Bráfové a s novou nadějí se na podzim roku 1909 vrátila, tentokrát už naposledy do Prahy. Zde se nejprve věnovala nalomenému zdraví samotné Bráfové, u níž zároveň bydlela. Pak začala vyučovat na městské průmyslové škole němčinu, vychovatelství, chemii (tehdy ještě "nauku o látkách"), domácí hospodářství a konečně i zdravotní vědu. Tu také přednášela v Ženském výrobním spolku českém.

Svaz ženských spolků českých ani teď neustával ve snahách o uznání Bayerové zahraničního diplomu. Konečně začátkem července r. 1914 došlo z Vídně výjimečné povolení k provozování praxe lékařské. Díky tomu mohla nejenom trvale přednášet zdravotní vědu a hygienu, ale ve vypuknutí války vstoupit do sokolského lazaretu, aby v něm tvrdě pracovala.

Hygienu a zdravotní vědu přednášela dál na městských průmyslových školách pražských a byla tomu ráda, protože měla za to, že prevence je nejučinnější ze všech lékařských disciplín.

Dále přednášela a účastnila se vlasteneckého života. Na konci války se zapojila do práce při reorganizaci Červeného kříže. Přeložila knihu "Žena lékařkou", která je nápaditým domácím lékařem

se základy fyziologie, anatomie, somatologie a ošetřovatelství pro ženy, které se chtějí vzdělávat a chtějí vědět kdy a jak pomoci.

Zapojuje se také do začínajícího skautského hnutí a přednáší mladým rádkyním a vůdkyním o zdravotně a první pomoci. Pro Příručku dívčího skautingu dokonce zpracovává zdravotnický slovníček, který je zároveň návodem, jak v popisovaných situacích nejlépe postupovat a pomoci nemocnému.

Podle Marie Holešovské⁴⁾ byla dlouholetou přítelkyní Dr. Anny Berkovcové a podle všeho také jejím vzorem a inspirací.

Dr. med Anna Bayerová zemřela v noci, 24. ledna 1924, při práci, ke které každý večer usedala a kde ji ráno našla Libuše Bráfová.

PhDr. Anna Berkovcová

Anna Berkovcová se narodila 13. února 1881 v Blovicích. O jejím dětství a mládí se mi nepodařilo zjistit mnoho informací. Vím jen, že navštěvovala zpočátku měšťanskou školu v Plzni, ale již od kvarty studovala jako jedna z prvních žaček na pražské Minervě. Marie Holešovská se zmiňuje⁴⁾, že v dobách svého středoškolského studia bydlela u Karoliny Světlé.

Vystudovala přírodní vědy a s titulem PhDr. byla dvanáctou Češkou v řadě s vysokoškolským diplomem. Stále ještě ale nemohla vyučovat na gymnasiu ani ústavu pro vzdělávání učitelek. A to i přesto, že se zabývala vědeckou činností, v roce 1911 publikovala Vznik a vývoj Čechovy květnice a v letech 1913 až 1914 Rostlinopis pro nižší třídy dívčích lyceí I. a II. Nepomohla ani podpora Sdružení akademicky vzdělaných žen. Proto začala se svojí pedagogickou činností v Chrudimi a později v Praze - Holešovicích na dívčím lyceu.

Protože sama znala nesnáze, s jakými se setkávaly studující dívky, snažila se jim ze všech sil pomoci. Spolu s prof. Slavíkovou se zasadila o vybudování dívčích kolejí nejdříve ve Vilímkově domě ve Spálené ulici a později tzv. Budeč v dnešní Wenzigově ulici v Praze 2, která pro ubytování studentů funguje dodnes.

Pomáhala při založení zdravotnické školy a později také sociální školy. Za její největší zásluhu v této oblasti je však považováno založení dívčí zahradnické školy v Krči. Sbírala poznatky nejen u nás, ale několikrát vycestovala do zahraničí (Dánsko, Švédsko, Anglie a USA), aby měla co nejširší zdroje informací a metod. Svůj záměr konzultovala prý často s Dr. Annou Bayerovou. Nejen, že vystihla nadání žen pro práci s přírodou, do učebního plánu navíc zabudovala obory jako je správná výživa, hospodářství ve městě i na venkově, estetiku, zahradní a parkovou architekturu s přihlédnutím k novým urbanistickým požadavkům. Absolventky měly tedy širokou škálu uplatnění. Škola otevřela 8. ledna 1923 a zahájila vyučování v únoru téhož roku.

To ale zdaleka není všechno, čím vynikla. Když se bývalá abiturientka dívčího lycea v Holešovicích, tedy bývalá Berkovcové žákyně, Vlasta Štěpánová rozhodla požádat ji o pomoc při zakládání dívčího skautingu, bylo to vpravdě rozhodnutí historické. Učinila tak za pomoci svého známého, Vaška Jelena, vůdce II. oddílu skautů na podzim roku 1914. Anna Berkovcová rychle pochopila obrovské možnosti metod skautingu a pustila se do práce. Několika prvních schůzek na Staré rychtě se zúčastnil prof. Antonín Svojsík, aby přítomným dívkám vyložil zásady hnutí. Bylo také nutné dohodnout se se spisovatelkou Popelkou Biliánovou, která se už od roku 1912 pokoušela o českou verzi dívčího skautingu, publikovala na toto téma i útlou knížečku a 23. listopadu 1914 přihlásila dívčí skauting jako odbor ke spolku Junák - Český skaut. Její pohled byl ale natolik rozdílný od představ Berkovcové a Štěpánové, že se i přes počáteční pokusy a vášnivé diskuse nakonec rozešly. Berkovcová o tom později píše⁵⁾: "Nechtěla jsem tvořit hned v zárodku něco zcela odlišného, speciálně dívčího - cítila jsem, že základy junáctví jsou tak skvělé, že musí být společné hochům i dívkám zároveň. Proto jsem od počátku budovala na tom, co zdravého do výchovy naší mládeže přinesl skautingem prof. Svojsík a nikoli na tom, co nového chtěla rok předtím včlenit do dívčí výchovy pí. spisov. Popelka Biliánová. Ale přesto, že její pokus zůstal jen malou ukázkou, je nutno vzpomenouti vděčně její dobré vůle a průbojné snahy, která znamenala jistou reformu ve výchově dívčí mládeže."

Během podzimu se tedy vyjasnily ideologické záležitosti a v zimě už vyjížděla skupinka zakladatelek na vycházky do okolí Prahy. Provázeli je nejčastěji prof. Svojsík, prof. Roubal a také členové druhého oddílu, kteří byli podle některých zdrojů k odvážným dívkám vázáni nejenom nadšením pro bratrskou pomoc. Berkovcová o těchto vycházkách, plných skautské praxe a poznávání přírody, píše v již zmíněném článku⁵⁾: "To sice byly pro mne, profesorku přírodních věd, poznatky většinou běžné, ale přece jsem vše procvičovala se stejnou radostí jako všechny mé horlivé spolupracovnice...", a to jí bylo v té době 34 let.

Jakmile skupina kolem Berkovcové fakticky převzala odbor pro dívčí skauting, byla tato pověřena jeho vedením, jako členka zvoleného sedmičlenného komitě.

Její nadšený výklad o jarních květinách na jedné z vycházek do Roztockého háje vedl dívky k rozhodnutí vzít si jarní květinu, přinášející příslib lepších dnů, do svého znaku. Tak vznikly Sasanky a s tímto jménem se účastnily presentačního tábora na Klamovce, kde měly vlastní oddíl a kde sklídily velký obdiv a zájem.

Za pomoci univ. prof. Františka Drtiny nalezla Berkovcová vhodné místo pro letní tábor a také se zúčastnila jeho začátku. Tam se setkala se spisovatelkou Bronislavou Herbenovou, kterou do tábora přivedl její švagr prof. Drtina a která byla skautkami nadšena.

Anna Berkovcová se nepřestala skautingu nikdy věnovat, i když už většinu věcí přenechala svým mladším kolegyním, tak jako v roce 1918 svou funkci předsedkyně "Samostatného ženského odboru spolku Junák - Český skaut" přenechala Herbenové. V roce 1923 vydala v edici Knihovna Junáků Skautů Českoslov. rukověť Práce v zahradě. Ze své dlouhé pedagogické praxe věděla, že výchova k poznání a ochraně přírody musí být praktická, aby byla co nejučinnější. Ještě po II. světové válce v letech 1945 a 1946 přednášela na DLŠ v Černošicích.

PhDr. Anna Berkovcová zemřela v roce 1956.

Popelka Biliánová

Marie Popelková se narodila 27. ledna 1862 v Králově Dvoře u Berouna. Obecnou školu navštěvovala v Počaplech a v dalším vzdělání pokračovala v Praze. Později se tu stala vychovatelkou v několika rodinách.

Její jméno se pak začíná objevovat v souvislosti s vlasteneckými aktivitami. Byla činná při podpoře Ústřední Matice školské, přispívala do časopisů převážně krátkými povídkami, pohádkami a básněmi. O svém bydlišti, Vyšehradu, podávala také písemné zprávy a pečovala o hroby na Slavíně.

Organizovala vycházky po staré Praze a okolí s historickým a kulturním výkladem, jejichž výtěžek používala k šacení chudých dětí.

Její činnost literární je popisována v Dodatcích k OSN poněkud diplomaticky⁶⁾: "určená pro běžný vkus maloměstských vrstev". Jeden z jejích románů, které bychom dnes asi zařadili do tzv. červené nebo růžové knihovny, "Do panského stavu" z roku 1924 byl zfilmován. Stalo se tak s Antoníí Nedošínskou v hlavní roli a s názvem Matka Kráčmerka. Dodnes je v televizi občas vysílán v různých cyklech filmů pro pamětníky.

Umělecké jméno Popelka Biliánová vytvořila po své svatbě s Arnoštem Biliánem, kdy ze svého dívčího příjmení učinila křestní jméno. Už předtím užívala několik pseudonymů jako Vyšehradská, nebo Bílý.

V roce 1911 se doslechla o nové anglické výchovné metodě - o skautingu. Myšlenka jí přišla zajímavá a proto ji začala se skupinou dívek zkoušet, v podstatě bez jakékoli literatury nebo jiných zdrojů alespoň základních informací. Byl to od ní jistě pokrokový čin v době, kdy dívky z lepších rodin, které by bývaly měly na takovou kratochvíli čas i prostředky, nepracovaly, aby jim nezhrubly pěstěné ruce, nosily slunečníky, aby se neopálily a téměř nemyšlitelné bylo, že by vyrazily na celodenní výlet bez gardedámy. To všechno ale paní Biliánová překonala a v roce 1912 založila první letní prázdninový výchovný pobyt pro dívky v Chotoušském dvoře u Prahy. Neodvážila se ještě příliš překročit hranici obecných představ a konvencí a její pohled byl stále trochu konzervativní. Na druhou stranu vedla dívky k poznávání přírody, fyzické práci a péči o domácí zvířata při pobytu v čisté přírodě.

Ráda bych na tomto místě uvedla, že jí bylo 50 let, zatímco Antonínu Svojsíkovi bylo na jeho prvním táboře v tomtéž roce 36 let. Neuvádím tyto údaje proto, abych dokázala, že "na to máme", jenom se snažím ukázat, že vzhledem k okolnostem i svému věku byla vskutku pokrokovou ženou. A že i přesto, že její cesta byla nakonec slepá, nemůžeme na ni dnes zapomínat jako na právoplatnou průkopnici českého dívčího skautingu.

Popelka Biliánová letní osadu zopakovala v roce 1913 ve Skedni na Benešovsku pod záštitou Svazu ženských spolků českých. O svých zkušenostech, názorech, poznatcích a výsledcích vydala v roce 1914 krátké pojednání "O dívčím skautingu". Zaměřuje se v něm na vývojové rozdíly mezi chlapci a dívkami a z těch vyvozuje potřebu rozdílných výchovných přístupů. Uvádí mnohá nebezpečství, která na dívky čekají a na která je třeba je připravit. To je samozřejmě omezuje například při pohybu v přírodě, kdy musí mít nějakou základnu a nemohou se jen tak potulovat bez zázemí. Jakkoli mohou tyto názory znít prkenně, jistě byste i dnes našli někoho, kdo s nimi bude souhlasit.

V roce 1914 na podzim jedná výbor spolku Junák - Český skaut o dívčím skautingu a o tom, jak ho začlenit do své struktury. Na základě stanov spolku se k němu paní Popelka hlásí. Na dalších schůzích, kde jsou účastny také dívky Dr. Berkovcové, se vedou diskuse o podobě dívčího skautingu u nás. Paní Biliánová je se svými názory přehlasována. Dívky nepřijmou ani její návrh kroje, jak uvádí Rudolf Plajner⁷⁾: "A když pí. Biliánová doporučovala skautkám stejnokroj jí zavedený, sestávající ze sukně barvou podobné kroji sokolskému, z bílé halenky, červeného květovaného šátečku s vázankou

z červené prací látky, z černých punčoch, obuvi z teletinky a za chladného počasí též velké vlněné šátky (plaidy) přes ramena, děvčata jej jednosvorně odmítla...".

Paní spisovatelka nenalézajíc pro svůj postoj pochopení, se vrátila ke své dřívější činnosti v dívčím odboru Svazu ženských spolků českých a dál vedla svou družinu podle vlastních představ.

V nakladatelství Emil Šolc vydala ještě dvě knížky „kolových“ her. Jednu s hrami pro menší děti a druhou se sedmi dívčími hrami s panenkou.

Paní Popelka Biliánová zemřela 7. března 1941.

Vlasta Koseová - Štěpánová

Vlasta Štěpánová se narodila v roce 1895 v Selci nad Vltavou. Její otec byl železničním úředníkem a ona jako své bydliště uváděla nádraží v Selci (od r. 1942 se zastávka nazývá Praha - Sedlec). V rodině měla dobrý základ, z otcovy strany to byla dlouhá učitelská tradice, její matka zase měla prý smysl pro všechno nové. Díky těmto předpokladům mohla na rozdíl od spousty dívek v té době bez problémů a rodinného odcizení studovat.

Navštěvovala dívčí lyceum v Praze - Holešovicích, kde také úspěšně složila maturitu. Poté nějaký čas pobývala v pensionátu ve Švýcarsku a po návratu vystudovala za války otevřenou sociální školu.

Při studiu se setkává s emancipačními ženskými snahami a vnímá je velmi rozumně, sama o tom píše⁸⁾: „Hledala se cesta jak ji (ženu) vychovávat nejen k profesi, ale také k samostatnému myšlení, ...“ a „... že žena musí být především žena, připravená na svůj ženský úkol. Ale že ji domácí práce nemusí pohltit celou, ...“.

To ona našla smysl a prostor pro ženskou seberealizaci ve skautské myšlence, o které jí vyprávěl přítel Vašek Jelen. To ona nadchla pro tuto věc Dr. Annu Berkovcovou a několik jejích dalších bývalých i současných studentek, učitelek a vychovatelek. To ona vedla první tábor družiny Sasanek a posléze také první dívčí oddíl.

Vůdcovskou zkoušku složila na podzim 1916, jak o tom referuje časopis Junák⁹⁾, i když oddíl mohla vést již dříve na základě uznání výboru spolku.

V roce 1919 byla slečna Štěpánová zvolena pražskou zpravodajkou. Brzy na to byla vyslána do USA studovat vysokou školu sociální. Odtud psala dopisy do Čech, a část jednoho z nich o americkém skautingu se stala součástí Příručky dívčího skautingu dvojice Herbenová - Milčicová, jako kapitola "Skauting v Americe".

Provádala se za skauta JUDr. Jaroslava Kose, ve státních službách, se kterým strávila podle různých zdrojů šest až sedm let v Ženevě. Jejich dcera Eva se v roce 1924 narodila neslyšící.

Od konce I. světové války pracovala Vlasta Koseová - Štěpánová pro reorganizující se Československý červený kříž (stejně jako Dr. Bayerová). K této práci se vrátila i po návratu ze Švýcarska, dále byla členkou Spolku pro neslyšící a činná byla také v Ústředí čs. hospodyň.

Kandiduje do náčelnictva Svazu a málem není zvolena, protože organizátoři neuvledli její dívčí jméno, zastává funkci zahraniční zpravodajky, od roku 1936 funkci zemské náčelní a členky světového výboru. Je jednou z prvních českých absolventek mezinárodních setkání na "Our Chalet" nazývajících se "Juliette Low Girls".

Bohužel její ostatní úspěchy jsou vyvažovány tragediemi osobního života. Během začátku II. světové války byl zatčen její muž, který zaujímal vysokou funkci na Ministerstvu zemědělství. Jeho žena Vlasta o něm neměla žádnou zprávu několik let. V té době jí prý, ačkoli na to ještě neměla věk, zbělely vlasy. JUDr. Jaroslav Kose byl v roce 1942 Sonderkommandem Gestapa zastřelen.

Po skončení války se ještě více vrhla do práce pro druhé, v níž zřejmě nacházela útěchu. V roce 1946 se stala místopředsedkyní světové asociace (WAGGGS). Řídila schůze náčelnictva dívčího kmene, přednášela na lesních školách o výchovném významu organizace se vztahem ke každodennímu životu. Vlasta Macková o ní píše¹⁰⁾: "Neslyšely jsme ji nikdy velet, ale všechny jsme šly za ní."

22. února 1969 jí byl udělen Řád Stříbrného trojlístku a také spolu s Dr. Rudolfem Plajnerem Řád práce za zásluhy o výchovu mládeže, zvláště v Českém Junáku. V letech 1968 - 1970 dostává v nové organizační struktuře titul Čestná náčelní Čs. Junáka.

Vlasta Koseová zemřela ráno 29. září 1973 a je pohřbena na vysehradském hřbitově.

Je to snad skromností těchto žen, že dnes již o jejich životech víme pramálo?

Při studiu všemožných pramenů jsem našla opravdu minimum informací o životě Emilie Milčicové. O mnoho lépe jsem na tom nebyla ani s Bronislavou Herbenovou. Nenapišu tedy o nich mnoho, a to v žádném případě ne proto, že bych jejich význam považovala za menší a poměřovala ho délkou textu.

Emilie Milčicová

Emilie Mildshützová se narodila v roce 1889. Nemám žádné informace o jejím dětství, všechny dostupné zdroje o ní mluví už jako o „pozdější profesorce tělocviku“ holešovického lycea.

Přestože se nikdy neprovdala, přece to není s jejím příjmením úplně jednoduché. Do roku 1918 se psala německy, tedy „Mildshützová“ a v některých materiálech se objevuje i přepis „Müldschicová“. V příručce dívčího skautingu už je ale bezpečně uvedena jako Milčicová. Tato verze jejího příjmení je dnes zřejmě nejznámější a tím nejužívanější.

Od ledna 1915 se účastní schůzek, na kterých se rozhoduje o „Skautské výchově dívčí“ a je členkou již zmíněného komitétu, i vycházek a výletů se skautským výcvikem. Ale ještě v době prvního tábora byla stále spíš přítelkyní družiny.

Na podzim 1915 však přibyla k Sasankám družina Vlčích máků vedená právě Milkou Milčicovou. Vznikl tak I. dívčí oddíl. V roce 1916 složila spolu s Vlastou Štěpánovou a Sofií Foučkovou vůdcovskou zkoušku. Během roku 1917 pak z družiny Vlčích máků vzniká III. dívčí oddíl, který Milčicová vede.

Když je v roce 1919 ustaven v Praze Svaz junáků – skautů Republiky Československé, je zvolena náčelní dívčího kmene. Dodnes se o ní proto mluví jako o sestře první náčelní. Byla jí bezmála dvacet let.

Od roku 1926 byly těžištěm její práce Dívčí Lesní školy.

Vlasta Macková o ní napsala¹¹⁾: „Šlo jí o emancipaci ženy, bála se však představy, že dívky budou emancipaci chápat jako prosté kopírování mužů. Trvala na tom, aby skautky uměly a dělaly všechny táborové práce, ale nadto zvládly i obory, které budou potřebovat ve svém životě ženy, vychovatelky a matky.“ Ve stejném článku se také píše¹¹⁾: „Těžko hledat slova, která by prostě dovedla vyjádřit prvky, z nichž se skládala její osobnost. Opravdovost, obětavost do krajnosti, smysl pro zodpovědnost, hluboké vědomosti a nade vše velká láska k lidem, to vše dohromady byla sestra Milka.“

Emilie Milčicová zemřela v roce 1970.

Bronislava Herbenová

Z jejího života mám také pramálo informací. Víím, že se narodila jako Bronislava Foustková 20. října 1861 v Brně. Do své svatby v r. 1892 vyučovala na obecných školách již v Praze, kam se rodina přestěhovala. Jejím manželem byl spisovatel, redaktor, senátor a důvěrný přítel T. G. Masaryka Jan Herben (1857 – 1936).

Svou literární činnost zahájila překlady z ruské realistické literatury. Pod vlivem této vlny psala povídky a pohádky pro mládež, které vycházely v „Besedách Času“. V roce 1907 vydala dětskou čítanku, o níž ale nemám žádné informace. Je však možné, že Dodatky OSN¹²⁾ neuvádějí přesný název a ve skutečnosti jde o „Dětský koutek“. Jedná se o třídílnou sérii knížek pro různé věkové kategorie dětí, které vycházely v průběhu let 1907 – 1908. První kniha je myšlena pro nejmenší děti do věku 9 let. Obsahuje všelijaká říkadla, popěvky a krátké povídky. Druhá kniha je věnovaná dětem ve věku mezi 9. a 12. rokem a má popisovat život dětí v rodinách, ve škole, mezi kamarády, život zvířat, poměr člověka ke zvířatům, etiku skrytou v příbězích, pohádky a besedy. Kniha třetí je pro mládež 12 až 15 let starou, které má vyprávět o smyslu života, charakteru, vztahu k domovu, vlasti, národu, rodině, o ctnostech občanských i s trochou tendence proti alkoholu. Zde sebrané příběhy obsahují vždy nějaké poselství a mají vést čtenáře k morálnímu zamyšlení.

Byla zvolena předsedkyní dámského výboru Státní ošetřovatelské školy a byla členkou jeho kuratoria.

Bronislavu Herbenovou přivedl ke skautingu její švagr prof. Drtina, tak, že ji vzal na prohlídku prvního dívčího skautského tábora nedaleko jeho rodného Hněvšína. Paní Herbenová byla tím, co zde uviděla, nadšena. Natolik, že v roce 1918, kdy vznikl samostatný Ženský odbor spolku Junák – Český Skaut, přijala funkci jeho předsedkyně. A to v době kdy byly skautky stále ještě často považovány za lepší tulačky. Její společenská vážnost, rozhodnost a kultivovanost přispěla nemálo k tomu, že tehdejší společnost začala brát ženský skauting vážněji. Emilie Milčicová o ní píše¹³⁾: „Vlivem jejích názorů a zkušeností nastala nová, intenzivní práce. Pomáhala uskutečňovat snahy nejen naše, ale českého skautingu vůbec.“

Zemřela v Praze 7. března 1942.

Bronislava Herbenová a Emilie Milčicová jsou autorskou dvojicí nepostradatelné Příručky dívčího skautingu, která vyšla v roce 1922 v edici Knihovna Junáků Skautů Českosloven-ských, jako svazek č. 15. Příručka je rozdělena do kapitol podle okruhů skautské teorie a praxe. Mezi nejen ženskými a skautskými přispěvateli jsou Antonín B. Svojsík (Skauting a tělesná výchova), Jan Novák (Družinový systém), Dr. Anna Bayerová (Zdravotní slovníček), Dr. Anna Berkovcová (Junačka v přírodě, Práce v zahradě), Vlasta Štěpánová (Domácnost), Lidmila Sobotová (Práce v klubovnách) a Lidmila

Syllabová (O správeném chování ve společnosti). Na závěr knihy v oddíle Slovo sester je část dopisu Vlasty Štěpánové (Skauting v Americe) a Lídy Syllabové (z mezinárodní konference Girl Guides v Londýně). Také zde najdeme otisk z časopisu Junák statě „Jak začít“ podle Lady Baden – Powel¹⁴⁾.

Ve svém úvodu „Vývoj českého dívčího skautingu“ se Emilie Milčicová, náčelnice dívčích odborů SSRČS, vrací na přelom let 1914/ 15¹⁵⁾: „Ve vedeních jich (schůzek na St. Rychtě) střídaly se jednotlivé členky. Budoval se v nich theoreticky dívčí skauting. Debatovalo se o tom, co možno přijmouti a čím jej nutno rozšířiti a odlišiti od skautingu chlapeckého. Pracovány návrhy na skautský kroj, překládány nejrůznější stati z „Handbook of Girl Guides“, referováno o postupu práce v cizině, s níž se navazovaly písemné styky, překládány zprávy z cizojazyčných časopisů a j.“

O skautkách Popelky Biliánové píše¹⁵⁾: „Obývaly stodolu, spaly na slámě, veškeré potřeby si samy zaopatřovaly, pomáhaly při polních pracích a podobně.“ Pak ještě dodává¹⁶⁾ o rozdílném pohledu na dívčí skauting: „Nejen ona (P. Biliánová), nýbrž téměř celá tehdejší veřejnost dívala se s nedůvěrou na naše pokusy.“

Od strany 72 se příručka věnuje odboru Old Skautek. Milčicová píše¹⁷⁾: „Ale později hlásilo se mnoho starších dívek a nebylo možno v oddílech jich zaměstnati. Až v květnu 1921 zorganizovány tak zvané kluby Old Skautek.“ Dále se zmiňuje o potřebě zvláštních programu pro tyto, dnes bychom řekli Rangers.

Součástí rukověti jsou i stříhy na šaty a klobouček pro šotky (tehdejší světlušky) a na dívčí skautský kroj. Ten se podle popisku skládal ze zelené blusy, pasu, sukně dohněda, vepředu se dvěma sklady a na jedné straně kapsou, na druhé zapínáním a samozřejmě šátkem jednotné barvy pro oddíl.

O presentačním táboře na Klamovce v r. 1915 píše Milčicová¹⁸⁾: „Jediný cikánský stan se dvěma lůžky postavily jsme nedaleko bohatého a pestrého tábora hochů.“ a přesto měla tato akce obrovský ohlas a přivedla skautkám nové zájemkyně.

Na závěr snad ještě jedna citace. Ohledně tábora na Klamovce byl prý Antonín B. Svojsík nařčen z kolaborace (I. světová válka byla v začátcích a vlastenecké snahy Čechů v Rakousko-Uhersku se potýkaly například i s branou povinností). K tomu jenom dodávám slovy setry Milky¹⁸⁾: „Nebylo možno opatřiti si krojů, což nás však nejméně bolelo, alespoň jsme se nemusely účastniti slavností a různých podniků pořádaných rakouskou vládou.“

Na tomto místě ukončím výčet těch nejzajímavějších žen a jejich osudů nejen z historie českého dívčího skautingu. Víím, že na mnoho těch, které by si to zasloužily, se nedostalo. Myslím podporovatelku Dr. Alici Masarykovou, nebo paní Julii Svojsíkovou, paní Půlkrábkovou a Klikovou, které se svými muži absolvovaly ne jeden tábor ke zděšení svého okolí. A samozřejmě nemohu zapomenout na první Sasanky: prof. Marii Adamovou provd. Pižlovou, Marii Holešovskou provd. Šaferovou a její v dostupné literatuře bezejmennou sestru, Lidku Šaumanovou provd. Štolbovou, Růžku Jarešovou provd. Jelenovou (později vůdkyni V. dívč. oddílu), Vlastu „malou“ Albrechtovou provd. Kodymovou, Marynu Hudcovou provd. Ondrákovou, Marynu a Tonču Důrové, Lídu Machovou provd. Sobotovou, vůdkyni první DLŠ v roce 1926 a v neposlední řadě převozníkovice Aničku, která se vlastně také prvního tábora zúčastnila.

A další jako Zdenka Zemanová, Sofie Foučková, paní Hostinská (vůdkyně II. dívč. oddílu), René a Mira Mladějovské (I.), J. Veselá (IV.), V. Půlpánová (VI.), Vlasta Macková a už ani nevím kdo ještě. Ve zdrojích jsem našla pár fotek a sem tam zmínku. A při tom to, že je známe, je dnes jeden z mála způsobů, jak jim poděkovat.

Na závěr bych chtěla říci, že moje práce neměla být oslavou feminismu, jak ho někdy pokřiveně vnímáme dnes. Chtěla jsem jen vyzvednout životy žen, které se vydaly vlastní cestou a nám, jejich následovnicím, umožnily svobodnou volbu.

Na tomto místě se jistě hodí citovat Dr. Annu Bayerovou³⁾: "A já jsem proti tomu, aby ženy žily a chtěly pracovat vedle mužů a ne s muži." To myslím vystihuje dostatečně potřebu spolupráce obou s přihlédnutím k neoddiskutovatelným odlišnostem, narozdíl od nic nepřinášejícího soupeření a dokazování.

Myslím, že stále častější hlasy volající po sjednocení světových organizací v jednu mluví stejným jazykem. Pokud je totiž cíl pro obě stejný, i když je dosahován různými metodami, není dvou organizací třeba. Jakkoli může tento názor znít jako příliš globalizující, domnívám se, že pod jednou střechou, s jedním směřováním, se mohou rozvíjet jednotky se svými národními či pohlavními specifiky zcela svobodně a přitom společně.

V Praze, na jaře 2002, revize jaro 2012

Appendix I.
Obrazová příloha

Bohuslava Kecková

Anna Bayerová

Anna Honzáková

Anna Berkovcová

Popelka Biliánová

Vlasta Štěpánová

Emilie Milčicová

Bronislava Herbenová

Vlasta Koseová

Appendix II.
Literatura citovaná

- 1) Nečas Ctibor – Mezi muslimkami, Masarykova universita, Brno, 1992, str. 62
- 2) Honzáková Anna, MUDr. – Dr. med. Anna Bayerová - První česká lékařka ve Švýcarech, Náklad. Ženské Národní Rady, Praha, 1937, str. 15
- 3) tamtéž, str. 27
- 4) Holešovská – Schäferová Marie, Život v květech a trní, Vlasta, č. 8, 21. 2. 1973, str. 25
- 5) Berkovcová Anna, PhDr., Několik vzpomínek na začátky dívčího skautingu, zvláštní číslo časopisu Činovník, Praha, 1946, str. 20
- 6) Němec Bohumil, univ. prof. Dr. a kol. – Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému, Novina spol. s r. o., dílu čtvrtého svazek druhý, Praha, 10. 9. 1936, str. 1283
- 7) Plajner Rudolf, Dr. - Úsvit Českého Junáctví , JE, Praha, Doplněné vydání, 1992, str. 186
- 8) Macková Vlasta - 75. výročí založení dívčího skautingu, JE, Praha, 1991, str. 21
- 9) Junák, roč. III. č. 4 - 5, 15. 2. 1917, str. 79
- 10) Z kroniky Sasanek, TDC, Praha, 1. vydání, 2001, str. 54
- 11) Macková Vlasta, Na rozloučenou se setrou čestnou náčelní Emilíí Milčicovou, Junácký činovník, č. 1, roč. XXVIII., 1970, str. 3
- 12) Němec Bohumil, univ. prof. Dr. a kol. – Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému, Novina spol. s r. o., Praha, 4. 6. 1932, str.
- 13) Herbenová Bronislava, Milčicová Emilie – Příručka dívčího skautingu, Knihovna JSČS, č. 15, Josef Springer, Praha, 1922, str. 13
- 14) tamtéž, str. 31
- 15) tamtéž, str. 10
- 16) tamtéž, str. 11
- 17) tamtéž, str. 14
- 18) tamtéž, str. 12

Appendix III.

Literatura a jiné zdroje použité ke studiu

Literatura

- Bayerová Anna, MUDr. (zpracováno dle MUDr. A. Fischerové - Puchelmannové) – Žena lékařkou, Brněnská Nakladatelská společnost, s r. o., Brno, 1923
- Berkovcová Anna, Dr. – Práce v zahradě, Knihovna JSČS, č. 17, Josef Springer, Praha, 1923
- Biliánová Popelka - O dívčím skautingu, nakladatel Emil Šolc, spol. s r. o., Praha, 1914
- Břečka Bruno - Kronika Čs. skautského hnutí do r. 1990, II. rozšířené vydání, Brněnská rada Junáka, Brno, 1999
- Čáslavský Karel - Tváře před kamerou (Hledání ztraceného času), nakladatelství Mht, Hořovice, 1. vydání, 1996
- Čeřovská Eva (Šewy) - přednáška na Čekatelském kurzu Prahy 2, 1996
- Herbenová Bronislava – Dětský koutek, 3 díly, nakl. B. Kočí, Praha, 1907-8
- Herbenová Bronislava, Milčicová Emilie – Příručka dívčího skautingu, Knihovna JSČS, č. 15, Josef Springer, Praha, 1922
- Honzáková Albína, PhDr. - Československé studentky let 1890-1930: almanach na oslavu čtyřicátého výročí založení ženského studia Eliškou Krásnohorskou, Ženská Národní rada, Praha, 1930
- Honzáková Anna, MUDr. – Dr. med. Anna Bayerová - První česká lékařka ve Švýcarech, Náklad. Ženské Národní Rady, Praha, 1937
- Kolektiv hist. komise - Cestou k pramenům, JE, Praha, 1994
- Macková Vlasta (ed.) - 75. výročí založení dívčího skautingu, JE, Praha, 1991
- Matoušek Miloslav, Prof. MUDr. - Malý biografický slovník Čs lékařů, Fakulta lékařství, Palackého universita Olomouc, SPN, Praha, 1964
- Navrátil Michal, Dr. – Almanach Českých lékařů, nákladem spisovatelovým, Praha, 1913
- Nečas Ctibor – Mezi muslimkami, Masarykova universita, Brno, 1992
- Němec Bohumil, univ. prof. Dr. a kol. – Dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému, Novina spol. s r. o., Praha, v letech 1929 až 1940
- Ottův slovník naučný, Nakladatel a vydavatel J. Otto, svazek XX., Praha, 1902
- Plajner Rudolf, Dr. - Úsvit Českého Junáctví, JE, Praha, Doplněné vydání, 1992
- Svojsík Antonín B. – Český skaut, III. vyd. jako příloha čas. Skauting, TDC, Praha, 2002
- Z kroniky Sasanek, TDC, Praha, 1. vydání, 2001

Časopisy

- Adamová – Pižlová Marie, Z počátků dívčího skautingu, Skaut – Junák, roč. XXI., č. 9, 1935, str. 133
- Fleischrová Anna, Bronislava Herbenová, první předsedkyně skautek, Skaut – Junák, roč. XXI., č. 9, 1935, str. 132
- Franc Václav, Výročí: Anna Honzáková, Nové Noviny (Jičín), č. 46/00, 24. 11. 2000, str. 10
- Holešovská – Schäferová Marie, Život v květech a trní, Vlasta, č. 8, 21. 2. 1973, str. 25
- Jak jsme začínali..., Činovník, zvláštní číslo, 1946, str. 19 - 24
- Junák, roč. II., č. 2, 15. 2. 1916, str. 28; roč. III. č. 4 - 5, 15. 2. 1917, str. 79, č. 6 - 8, 15. 4. 1917, str. 127, č. 9 - 10, 15. 5. 1917, str. 159 – 60
- Macková Vlasta, Na rozloučenou se sestrou náčelní Emilií Milčicovou, Junácký činovník, č. 1, roč. XXVIII., 1970, str. 3
- Mladějovská Mira, Několik úryvků z minulosti „Jedničky“, Skaut – Junák, roč. XXI., č. 9, 1935, str. 134
- Štěpánová – Koseová Vlasta, Budme vděční, Skaut – Junák, roč. XXI., č. 9, 1935, str. 132
- Uhrová Eva, Doktorka, která vybojovala lékařské studium žen, Lidové noviny, roč. XV., č. 63, 15. 3. 2002, str. 6

Internet

- Vytlačilová Lenka – Průkopnice českého feminismu, pro internetové stránky projektu „Sunshine for Women“, 2000
- Stručný přehled dějin University Karlovy v Praze na www.cuni.cz
- Katalogy a databáze Národní lékařské knihovny v Praze na www.nlk.anet.cz
- Wikipedie